

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
Географічний факультет
Кафедра географії та менеджменту туризму**

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИХ ТУРІВ
В САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший(бакалаврський)**

Виконала:
студентка 4 курсу 412 групи
спеціальності 242 Туризм
ОПП “Готельно-ресторанний сервіс
та туropolерейтинг”
Козуб Яна Юріївна

Керівник:
Брик Степан Дмитрович
к. геогр. н., доцент, асистент кафедри
географії та менеджменту туризму

До захисту допущено на засіданні кафедри.
Протокол №____ від ____ червня 2024.

Завідувач кафедри _____доц. Король О.Д.

Чернівці-2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	5
1.1. Поняття про санаторно-курортну галузь	5
1.2 Історія розвитку санаторно-курортної галузі.....	13
1.3 Методи наукових досліджень санаторно-курортної галузі	16
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	19
2.1. Чинники формування санаторно-курортної галузі України.....	19
2.2. Сучасний стан санаторно-курортної галузі України.....	22
Висновки до розділу 2	28
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИХ ТУРІВ В САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	29
3.1. Загальні правила організації лікувально-оздоровчих турів в санаторіях України	29
3.2. Особливості організації лікувально-оздоровчих турів на прикладі санаторію «Брусниця».	32
3.2.1. Загальний опис ТОВ “Санаторно-оздоровчий комплекс “Брусниця”... ..	32
3.2.2. Характеристика мінеральних вод санаторію «Брусниця»	35
3.2.3 Організація турів у ТОВ “Санаторно-оздоровчий комплекс “Брусниця”	44
Висновки до розділу 3	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ... Ошибка! Закладка не определена.	
ДОДАТКИ..... Ошибка! Закладка не определена.	

ВСТУП

Санаторно-курортна галузь є важливою складовою системи охорони здоров'я та туризму України. Вона відіграє значну роль у підтримці здоров'я населення, забезпеченні відновлення працездатності та попередженні захворювань. Україна має багаті природні ресурси, які створюють унікальні можливості для розвитку санаторно-курортного лікування. Дана кваліфікаційна робота присвячена аналізу стану та перспектив розвитку санаторно-курортної галузі в Україні.

Санаторно-курортна галузь України має значний потенціал для розвитку завдяки природним ресурсам та історичним традиціям. Для ефективного використання цього потенціалу необхідні комплексні заходи, спрямовані на модернізацію інфраструктури, впровадження інновацій та покращення управління галуззю. Це сприятиме не тільки зміцненню здоров'я населення, але й розвитку медичного туризму, що може стати важливим напрямком економічного зростання країни. Тому тема бакалаврської роботи є досить актуальною та перспективною для наступних наукових пошуків.

Організація лікувально-оздоровчих турів в санаторно-курортних закладах України є важливою складовою національної системи охорони здоров'я та туризму. Санаторно-курортна галузь відіграє ключову роль у профілактиці, лікуванні та реабілітації різних захворювань, а також сприяє загальному зміцненню здоров'я населення. Лікувально-оздоровчі тури надають можливість не тільки покращити фізичний стан, але й провести час у сприятливих умовах, насолоджуючись природними ресурсами, культурною спадщиною та високим рівнем сервісу.

В умовах сучасних викликів, пов'язаних з екологічними проблемами, стресом, нездоровим способом життя, попит на оздоровчі тури постійно зростає. Це обумовлює необхідність вдосконалення організації таких турів, розробки нових програм та підходів, що забезпечать максимальну ефективність лікування та відпочинку.

Особливості організації лікувально-оздоровчих турів в Україні включають низку важливих аспектів: медичний супровід, якісне харчування, комфортне проживання, різноманітні рекреаційні послуги, забезпечення логістики та ефективну маркетингову стратегію. Важливим фактором є використання природних лікувальних ресурсів, таких як мінеральні води, лікувальні грязі, сприятливі кліматичні умови, що характерні для багатьох регіонів України.

Метою даної роботи є дослідження особливостей організації лікувально-оздоровчих турів у санаторно-курортних закладах України, аналіз існуючих програм і методів оздоровлення, а також розробка рекомендацій для підвищення ефективності та привабливості оздоровчих турів.

Завданнями роботи є:

1. Аналіз сучасного стану санаторно-курортної галузі України.
2. Вивчення організаційних аспектів лікувально-оздоровчих турів.
3. Дослідження впливу природних лікувальних ресурсів на ефективність оздоровлення.
4. Визначення основних проблем та перспектив розвитку оздоровчих турів.
5. Розробка рекомендацій щодо покращення організації лікувально-оздоровчих турів.

Об'єктом дослідження є санаторно-курортні заклади України, що надають лікувально-оздоровчі послуги. Предметом дослідження виступають організаційні особливості, методи та програми оздоровлення, які використовуються у цих закладах.

Результати даного дослідження можуть бути корисними для керівників санаторно-курортних закладів, туристичних агентств, а також для науковців і студентів, які цікавляться проблемами оздоровчого туризму та його розвитком в Україні.

Структура роботи: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

1.1. Поняття про санаторно-курортну галузь

Санаторно-курортна галузь є багатогранною сферою, яка об'єднує в собі елементи медицини, рекреації, туризму та економіки. Як наукова категорія, вона включає дослідження природних лікувальних ресурсів, методик оздоровлення та реабілітації, управління санаторно-курортними закладами, а також соціально-економічні аспекти функціонування цієї галузі. У цьому розділі розглянуто основні аспекти санаторно-курортної галузі як наукової категорії, її визначення, ключові елементи та напрямки досліджень.

Санаторно-курортна галузь – це сукупність медичних, оздоровчих, туристичних та економічних діяльностей, спрямованих на використання природних лікувальних ресурсів для профілактики, лікування та реабілітації хворих, а також для загального оздоровлення населення.

Основні поняття, що входять до цієї галузі:

- **Санаторій:** медичний заклад, де проводяться профілактика, лікування та реабілітація хворих за допомогою природних лікувальних факторів, фізіотерапії, дієтотерапії та інших методів.
- **Курорт:** територія з наявністю природних лікувальних ресурсів (мінеральні води, лікувальні грязі, сприятливий клімат), де розташовані санаторії та інші оздоровчі заклади.
- **Природні лікувальні ресурси:** мінеральні води, лікувальні грязі, озокерит, кліматичні умови, які використовуються для оздоровлення.

Санаторно-курортне лікування базується на комплексному використанні природних факторів у поєднанні з сучасними медичними технологіями:

- **Бальнеотерапія:** використання мінеральних вод для зовнішнього та внутрішнього застосування.

- **Пелоїдотерапія:** лікування грязями.
- **Кліматотерапія:** використання кліматичних умов для оздоровлення.
- **Фізіотерапія:** застосування фізичних факторів (електролікування, ультразвук, лазеротерапія).
- **Дієтотерапія:** лікування спеціальною дієтою.

Ефективність санаторно-курортного лікування залежить від правильного управління та організації роботи санаторіїв, а саме: структури та функцій санаторно-курортних закладів (організація медичних послуг, обслуговування пацієнтів, менеджмент), економіки та фінансування (джерела фінансування, моделі економічного управління, ціноутворення), маркетингу та промоції (стратегія просування послуг, залучення клієнтів, розвиток медичного туризму).

Санаторно-курортна галузь має значний вплив на соціально-економічний розвиток регіонів:

- **Розвиток регіонів:** створення робочих місць, інфраструктурний розвиток, зростання доходів місцевих бюджетів.
- **Доступність та якість послуг:** забезпечення доступності санаторно-курортного лікування для різних верств населення, підвищення якості послуг.
- **Екологічні аспекти:** збереження та раціональне використання природних лікувальних ресурсів.

Сьогодні проводяться наукові дослідження даної галузі за такими напрямками:

1. **Медичні дослідження.** Дослідження в галузі медицини та біології спрямовані на вивчення впливу природних лікувальних факторів на організм людини, розробку нових методик лікування та реабілітації.
2. **Економічні дослідження.** Економічні аспекти санаторно-курортної галузі включають вивчення моделей фінансування, економічної

ефективності, аналіз ринку санаторно-курортних послуг та перспективи розвитку галузі.

3. Соціальні дослідження. Соціальні дослідження фокусуються на вивченні доступності санаторно-курортного лікування, соціальної справедливості, впливу галузі на якість життя населення та соціально-економічний розвиток регіонів.

4. Екологічні дослідження. Вивчення екологічних аспектів санаторно-курортної діяльності включає моніторинг стану природних лікувальних ресурсів, розробку заходів для їх збереження та раціонального використання.

Курорти, як місця відпочинку та оздоровлення, класифікуються за різними критеріями, такими як природні лікувальні ресурси, кліматичні умови, спеціалізація на лікуванні певних захворювань та інфраструктурні особливості. Розглянемо основні типи курортів.

1. Кліматичні курорти

Кліматичні курорти використовують сприятливі кліматичні умови для лікування та оздоровлення. Вони поділяються на кілька підтипів залежно від клімату.

- Морські курорти:
 - Локалізовані на узбережжі морів та океанів.
 - Лікувальні фактори: морське повітря, морська вода, піщані пляжі.
 - Показання: захворювання дихальних шляхів, шкірні захворювання, нервові розлади.
- Гірські курорти:
 - Розташовані в гірських районах.
 - Лікувальні фактори: чисте повітря, помірний клімат, низький атмосферний тиск.
 - Показання: захворювання дихальних шляхів, нервові та серцево-судинні захворювання.

- Лісові курорти:
 - Розташовані в лісових зонах.
 - Лікувальні фактори: свіже повітря, фітонциди, тиша.
 - Показання: захворювання нервової системи, легеневі

захворювання, стресові стани.

2. Бальнеологічні курорти

Бальнеологічні курорти спеціалізуються на лікуванні за допомогою мінеральних вод.

- Питні курорти:
 - Використання мінеральних вод для внутрішнього застосування.
 - Показання: захворювання шлунково-кишкового тракту, обміну речовин, урологічні захворювання.

- Ванни та купелі:
 - Використання мінеральних вод для зовнішнього застосування (ванни, душі).
 - Показання: захворювання опорно-рухового апарату, нервової системи, шкіри.

3. Грязьові курорти (Пелоїдотерапевтичні курорти)

Грязьові курорти використовують лікувальні грязі для оздоровлення та лікування.

- Сульфідні грязі:
 - Використання грязей, що містять сульфіди.
 - Показання: захворювання опорно-рухового апарату, нервової системи, шкірні захворювання.

- Торф'яні грязі:

- Використання торф'яних грязей.
- Показання: захворювання суглобів, шкіри, жіночі хвороби.

4. Озокеритолікувальні курорти

Озокеритолікувальні курорти використовують озокерит (гірський віск) для лікування.

- Показання: захворювання опорно-рухового апарату, нервової системи, гінекологічні захворювання.

5. Нафтові курорти

Нафтові курорти використовують лікувальні властивості нафти та нафтопродуктів.

- Показання: захворювання шкіри, опорно-рухового апарату, нервової системи.

6. Мультидисциплінарні курорти

Мультидисциплінарні курорти пропонують комбіноване лікування, використовуючи кілька типів природних лікувальних ресурсів.

- Трускавець:
 - Використання мінеральних вод, грязей та кліматотерапії.
 - Показання: захворювання шлунково-кишкового тракту, нирок, опорно-рухового апарату.

- Моршин:
 - Використання мінеральних вод, грязей.
 - Показання: захворювання шлунково-кишкового тракту, печінки, жовчного міхура.

7. Спеціалізовані курорти

Спеціалізовані курорти орієнтовані на лікування певних захворювань або груп захворювань.

- Кардіологічні курорти:
 - Лікування серцево-судинних захворювань.
 - Використання кліматотерапії, бальнеотерапії, фізіотерапії.
- Неврологічні курорти:
 - Лікування захворювань нервової системи.
 - Використання кліматотерапії, бальнеотерапії, фізіотерапії.
- Дитячі курорти:
 - Лікування та оздоровлення дітей.
 - Спеціальні програми з урахуванням вікових особливостей.

Курорти різних типів пропонують різноманітні методи лікування та оздоровлення на основі природних ресурсів. Вибір конкретного курорту залежить від індивідуальних потреб пацієнта та специфіки його захворювання. Кожен тип курорту має свої унікальні переваги та показання, що дозволяє ефективно використовувати природні фактори для покращення здоров'я та загального самопочуття. Класифікацію курортів відображено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Типи курортів України

Санаторно-курортна галузь і санаторно-курортне господарство є важливими складовими національної системи охорони здоров'я та економіки багатьох країн. У працях вітчизняних та зарубіжних вчених ці поняття мають різні аспекти та підходи до визначення, що зумовлено їхньою багатогранністю та комплексним характером.

Взагальному ми розуміємо, що санаторно-курортна галузь – це сукупність медичних, оздоровчих, рекреаційних і туристичних послуг, що базуються на використанні природних лікувальних ресурсів для профілактики, лікування та реабілітації хворих, а також загального оздоровлення населення.

Гончаренко С. М. визначає санаторно-курортну галузь як інтегровану систему, що включає медичні, рекреаційні та туристичні компоненти, які сприяють відновленню здоров'я та працездатності населення за допомогою природних лікувальних факторів.

На думку Лібанової Е.М., санаторно-курортна галузь є частиною національної системи охорони здоров'я, яка поєднує профілактичну медицину та рекреацію, забезпечуючи довгостроковий позитивний ефект на здоров'я населення.

Костенко Н.М. акцентує увагу на економічних аспектах, визначаючи санаторно-курортну галузь як сферу економічної діяльності, що створює додану вартість за рахунок використання природних ресурсів і медичних технологій.

Санаторно-курортне господарство – це сукупність економічних, управлінських та соціальних відносин, пов'язаних з функціонуванням санаторіїв, курортів та інших оздоровчих закладів, що забезпечують надання послуг з профілактики, лікування та реабілітації з використанням природних лікувальних ресурсів.

Чурикова А.В. визначає санаторно-курортне господарство як комплекс економічних та організаційних структур, що забезпечують управління, фінансування та ефективне використання санаторно-курортних закладів.

Пономаренко Л.А. підкреслює важливість управлінських процесів, описуючи санаторно-курортне господарство як систему, що включає менеджмент, маркетинг, планування та контроль за якістю надання послуг.

Белікова Н.В. звертає увагу на соціальний аспект, визначаючи санаторно-курортне господарство як частину соціальної інфраструктури, що сприяє підвищенню якості життя населення та профілактиці захворювань.

Спільні риси та відмінності в поняттях «санаторно-курортна галузь» та санаторно-курортне господарство» полягають в наступних трактуваннях:

Спільні риси:

1. Використання природних лікувальних ресурсів: обидва поняття акцентують на важливості використання природних ресурсів для оздоровлення.
2. Оздоровлення та реабілітація: основною метою є профілактика, лікування та реабілітація хворих.
3. Інтеграція медичних і рекреаційних послуг: поєднання медичних процедур з рекреаційними послугами для досягнення максимального оздоровчого ефекту.

Відмінності:

1. **Галузевий аспект:**
 - Санаторно-курортна галузь: ширше поняття, що охоплює весь спектр послуг, включаючи медичні, рекреаційні, туристичні та економічні аспекти.
 - Санаторно-курортне господарство: більш сфокусоване на економічних, управлінських та організаційних аспектах функціонування санаторіїв і курортів.
2. **Фокус на управлінні та економіці:**
 - Санаторно-курортна галузь: акцентує увагу на комплексному підході до оздоровлення, включаючи взаємодію різних секторів економіки.
 - Санаторно-курортне господарство: зосереджене на внутрішніх економічних і управлінських процесах в санаторно-курортних закладах.

Санаторно-курортна галузь та санаторно-курортне господарство є важливими категоріями в наукових дослідженнях, що охоплюють широкий спектр питань, пов'язаних з оздоровленням населення, використанням

природних лікувальних ресурсів та економічним розвитком. Визначення цих понять в працях різних вчених підкреслюють їхню комплексність та багатогранність, що включає медичні, економічні, соціальні та управлінські аспекти. Подальші дослідження та розвиток цих сфер мають велике значення для підвищення якості життя населення та сталого економічного розвитку.

1.2 Історія розвитку санаторно-курортної галузі

Санаторно-курортна галузь України має багатий історичний спадок, що налічує більше двох століть. Завдяки унікальним природним ресурсам, різноманітності кліматичних зон та багатовіковим традиціям лікування, Україна завжди була привабливою для оздоровчого туризму. У цьому розділі розглянуто основні етапи розвитку санаторно-курортної галузі, починаючи з кінця XIX століття до сучасності.

Початок розвитку санаторно-курортної галузі в Україні можна віднести до кінця XIX століття. У цей період з'явилися перші курорти, що базувалися на використанні природних лікувальних ресурсів, таких як мінеральні води та лікувальні грязі.

Одним з перших і найвідоміших курортів України є Трускавець. Заснований у 1827 році, Трускавець став популярним завдяки своїм мінеральним водам, зокрема воді "Нафтуся", яка має унікальні лікувальні властивості.

Курорт Моршин, відомий своїми мінеральними джерелами, був заснований у 1878 році. Моршинські води використовуються для лікування захворювань шлунково-кишкового тракту.

Курорт Саки у Криму, заснований на базі лікувальних грязей Сакського озера. Відкритий у 1828 році, Саки швидко стали відомими завдяки своїм грязелікувальним властивостям.

Після Жовтневої революції 1917 року і до розпаду Радянського Союзу у 1991 році, санаторно-курортна галузь України зазнала значного розвитку.

Радянська влада приділяла велику увагу оздоровленню населення, що призвело до будівництва численних санаторіїв і курортів.

У період між 1920-ми та 1980-ми роками в Україні було побудовано багато нових санаторіїв, які спеціалізувалися на лікуванні різних захворювань. Наприклад, курорти Євпаторія та Саки в Криму стали центрами лікування опорно-рухового апарату завдяки своїм унікальним грязям і клімату.

Санаторно-курортне лікування було доступним для широких верств населення. Путівки до санаторіїв часто видавалися безкоштовно або за символічну плату, що стимулювало населення до регулярного оздоровлення.

У цей період активно проводилися наукові дослідження в галузі курортології та фізіотерапії. Були створені науково-дослідні інститути, які розробляли нові методики лікування та реабілітації на базі природних лікувальних ресурсів.

Після здобуття незалежності у 1991 році, санаторно-курортна галузь України зіткнулася з новими викликами та можливостями. Перехід до ринкової економіки та зміни у фінансуванні галузі вплинули на її розвиток.

На даний час багато санаторіїв і курортів перейшли у приватну власність. Це призвело до появи нових форм власності та управління закладами, що, в свою чергу, створило умови для залучення інвестицій та модернізації інфраструктури.

Зменшення державного фінансування змусило санаторії шукати нові джерела доходів. Багато закладів почали активно просувати свої послуги на ринку, залучаючи не лише внутрішніх, але й іноземних клієнтів.

У сучасний період Україна активно розвиває медичний туризм, пропонуючи високоякісні послуги за конкурентними цінами. Курорти Трускавець, Моршин, Саки та інші стали популярними не лише серед українців, але й серед туристів з-за кордону. Сучасний стан санаторно-курортної галузі в Україні характеризується як позитивними, так і негативними тенденціями. З одного боку, багаті природні ресурси, історичні

традиції та зростаючий інтерес до здорового способу життя сприяють розвитку галузі. З іншого боку, проблеми з фінансуванням, застаріла інфраструктура та нестача кваліфікованих кадрів стримують її повний потенціал. Для подальшого розвитку галузі необхідні значні інвестиції в модернізацію інфраструктури, будівництво нових санаторіїв та впровадження сучасних методик лікування. Основні напрями модернізації санаторно-курортного господарства відображені на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Напрями модернізації санаторно-курортного господарства України (Пітюлич М.М.)

Активна промоція українських курортів на міжнародному ринку та розвиток медичного туризму можуть стати ключовими факторами економічного зростання. Впровадження новітніх технологій та інновацій у лікувальний процес, а також розвиток наукових досліджень у галузі курортології є важливими складовими успішного майбутнього санаторно-курортної галузі України.

Санаторно-курортна галузь України пройшла довгий шлях розвитку, починаючи з перших курортів у XIX столітті до сучасних санаторіїв і медичних центрів. Незважаючи на виклики, галузь має великий потенціал

для подальшого зростання та розвитку. Використання природних ресурсів, модернізація інфраструктури, залучення інвестицій та розвиток медичного туризму можуть сприяти підвищенню рівня здоров'я населення та економічного зростання України.

1.3 Методи наукових досліджень санаторно-курортної галузі

Наукові дослідження у санаторно-курортній галузі використовують широкий спектр методів для вивчення впливу природних лікувальних факторів, розробки нових методик оздоровлення, оцінки ефективності лікування та аналізу соціально-економічних аспектів. Ось основні методи, що застосовуються в цій галузі.

1. Медико-біологічні методи. Ці методи використовуються для дослідження впливу природних лікувальних факторів на організм людини, вивчення фізіологічних змін та розробки нових лікувальних методик.

Клінічні дослідження передбачають насамперед спостереження за пацієнтами, які проходять санаторно-курортне лікування та вивчення динаміки змін стану здоров'я за допомогою медичних обстежень.

Лабораторні дослідження передбачають аналіз біологічних зразків (кров, слина тощо) для визначення впливу лікувальних факторів та дослідження мікробіологічних, біохімічних та імунологічних показників.

Фізіологічні дослідження – це насамперед вимірювання показників функціонального стану організму (серцево-судинна система, дихальна система, нервова система) та використання методів електрокардіографії, спірометрії, електроенцефалографії.

2. Соціологічні методи. Соціологічні дослідження дозволяють вивчити соціальні аспекти санаторно-курортного лікування, задоволеність пацієнтів, потреби та очікування населення.

Анкетування та опитування – це збір інформації про задоволеність пацієнтів послугами санаторіїв та оцінка соціально-економічних факторів, що впливають на вибір курортів.

Інтерв'ювання – глибинні інтерв'ю з пацієнтами, медичним персоналом, менеджерами санаторіїв, а також вивчення мотивації та очікувань пацієнтів.

Соціальні експерименти, до яких відносять проведення експериментів для вивчення поведінки пацієнтів в умовах санаторно-курортного лікування а також аналіз результатів впровадження нових послуг або змін в організації лікувального процесу.

3. Економічні методи. Економічні дослідження спрямовані на вивчення фінансових аспектів санаторно-курортної діяльності, ефективності управління та розвитку галузі.

Економічний аналіз: аналіз витрат і доходів санаторіїв та оцінка економічної ефективності санаторно-курортного лікування.

Маркетингові дослідження: аналіз ринку санаторно-курортних послуг, а також вивчення попиту та пропозиції, конкурентного середовища.

Прогнозування: розробка економічних прогнозів розвитку санаторно-курортної галузі та аналіз тенденцій та перспектив розвитку.

4. Географічні методи. Географічні дослідження дозволяють вивчати просторовий розподіл курортів, їх вплив на регіональний розвиток та природні ресурси.

Картографування: створення карт розташування санаторіїв, курортів, природних лікувальних ресурсів та аналіз географічних особливостей розміщення курортів.

Геоекологічні дослідження, що передбачають вивчення впливу санаторно-курортної діяльності на навколишнє середовище, а також оцінку екологічної стійкості регіонів курортного призначення.

Регіональний аналіз – це вивчення впливу курортів на соціально-економічний розвиток регіонів та аналіз інфраструктурних і демографічних змін.

5. Управлінські методи. Управлінські дослідження спрямовані на вдосконалення менеджменту санаторіїв, підвищення ефективності організаційних процесів та якості надання послуг.

Аудит та контроль: проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту санаторно-курортних закладів та оцінка якості надання послуг та ефективності управління.

Менеджмент якості: впровадження систем управління якістю (ISO, НАССР) та аналіз та покращення процедур обслуговування пацієнтів.

Інноваційний менеджмент: розробка та впровадження нових технологій та методик лікування і вивчення ефективності інноваційних рішень.

Наукові дослідження у санаторно-курортній галузі є багатограними та використовують різноманітні методи для досягнення максимальної ефективності оздоровлення та лікування. Поєднання медико-біологічних, соціологічних, економічних, географічних та управлінських методів дозволяє отримати комплексну картину функціонування галузі та знайти оптимальні шляхи її розвитку. Ці дослідження мають велике значення для покращення якості життя населення та сталого розвитку санаторно-курортної індустрії.

Висновки до розділу 1

Санаторно-курортне господарство України відіграє важливу роль у системі охорони здоров'я та туризму країни. Воно включає комплекс заходів, спрямованих на профілактику, лікування та реабілітацію хворих за допомогою природних лікувальних факторів. В Україні є значний потенціал для розвитку санаторно-курортної галузі завдяки багатим природним ресурсам, історичним традиціям та вигідному географічному розташуванню. Метою цієї дипломної роботи є дослідження сучасного стану, проблем та перспектив розвитку санаторно-курортного господарства України.

Розвиток санаторно-курортного господарства в Україні має глибоке коріння. Перші курорти з'явилися ще в XIX столітті на базі природних лікувальних ресурсів, таких як мінеральні води та лікувальні грязі. Важливу роль у розвитку галузі відіграв радянський період, коли було створено багато нових санаторіїв та курортів, які спеціалізувалися на різних захворюваннях. Після здобуття незалежності Україна зберегла свої традиції у цій галузі, хоча і зіштовхнулася з численними викликами.

РОЗДІЛ 2

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

2.1. Чинники формування санаторно-курортної галузі України

Формування санаторно-курортної галузі України залежить від комплексу різних чинників, що включають природні, економічні, соціальні, історичні та правові аспекти. Розглянемо основні чинники, що впливають на розвиток цієї галузі.

1. Природні чинники

Природні ресурси є основою для розвитку санаторно-курортної галузі. В Україні є багато регіонів з унікальними природними умовами, які сприяють розвитку різних типів курортів.

Мінеральні води. Українські курорти, такі як Трускавець, Моршин, Східниця, відомі своїми лікувальними мінеральними водами, що використовуються для лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, нирок та інших органів.

Лікувальні грязі. Грязелікування є важливою складовою курортів Саки, Євпаторія та інших. Лікувальні грязі використовуються для лікування захворювань опорно-рухового апарату, нервової системи та шкіри.

Кліматичні умови. Карпати, Кримські гори, Чорноморське та Азовське узбережжя мають унікальні кліматичні умови, що сприяють лікуванню захворювань дихальної системи, серцево-судинних захворювань та інших.

2. Економічні чинники

Економічні умови відіграють важливу роль у розвитку санаторно-курортної галузі, визначаючи фінансові можливості для інвестицій та розвитку інфраструктури.

Інвестиції:

- Залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій у розвиток санаторіїв та курортів.

- Державні та приватні інвестиції в модернізацію інфраструктури та покращення якості послуг.

Фінансування:

- Фінансова підтримка з боку держави та місцевих органів влади.
- Фінансові програми для підтримки соціально значущих санаторно-курортних закладів.

Цінова політика:

- Встановлення конкурентоспроможних цін на послуги.
- Політика субсидування для соціально незахищених верств населення.

3. Соціальні чинники

Соціальні чинники включають демографічні та культурні аспекти, що впливають на попит на санаторно-курортні послуги.

Попит на оздоровлення:

- Зростання попиту на послуги з оздоровлення та реабілітації внаслідок підвищення рівня захворюваності на хронічні хвороби.
- Збільшення свідомості населення щодо важливості здорового способу життя та профілактики захворювань.

Соціальна структура:

- Потреби різних вікових груп (діти, дорослі, пенсіонери) в оздоровленні.
- Врахування специфічних потреб соціально вразливих категорій населення.

Традиції оздоровлення:

- Історичні традиції санаторно-курортного лікування в Україні.
- Визнання курортів як місць відпочинку та оздоровлення.

4. Історичні чинники

Історичний розвиток санаторно-курортної галузі в Україні також впливає на її сучасний стан.

Історичні курорти:

- Відомі курорти з багатовіковою історією (Трускавець, Сакі, Миргород).

- Історичний досвід використання природних лікувальних факторів.

Спадщина Радянського Союзу:

- Інфраструктура санаторіїв, створена в радянські часи.

- Традиції та методики лікування, розроблені в минулому.

5. Правові чинники

Правове регулювання відіграє ключову роль у формуванні та розвитку санаторно-курортної галузі, встановлюючи правові рамки для її діяльності.

Законодавство:

- Законодавчі акти, що регулюють діяльність санаторно-курортних закладів.

- Норми та стандарти якості надання послуг.

Ліцензування та сертифікація:

- Вимоги до ліцензування санаторно-курортних установ.

- Процедури сертифікації лікувальних методик та послуг.

Міжнародні стандарти:

- Впровадження міжнародних стандартів у сфері санаторно-курортного лікування.

- Співпраця з міжнародними організаціями для обміну досвідом та підвищення якості послуг.

Формування санаторно-курортної галузі України залежить від взаємодії багатьох чинників, включаючи природні ресурси, економічні умови, соціальні потреби, історичні традиції та правове регулювання. Комплексний підхід до розвитку цієї галузі дозволяє забезпечити ефективне використання природних лікувальних ресурсів, підвищення якості надання послуг та задоволення потреб населення в оздоровленні та реабілітації. Розуміння та врахування цих чинників є ключовим для сталого розвитку санаторно-курортної галузі в Україні.

2.2. Сучасний стан санаторно-курортної галузі України

На сьогоднішній день в Україні функціонує понад 300 санаторно-курортних закладів, які надають широкий спектр послуг для лікування та реабілітації. Санаторії спеціалізуються на лікуванні різних захворювань, таких як:

- Захворювання серцево-судинної системи;
- Захворювання органів дихання;
- Захворювання опорно-рухового апарату;
- Захворювання нервової системи;
- Захворювання шлунково-кишкового тракту та інші.

Основними проблемами галузі є недостатнє фінансування, застаріла матеріально-технічна база, нестача кваліфікованих кадрів, а також відсутність сучасних методик лікування та реабілітації.

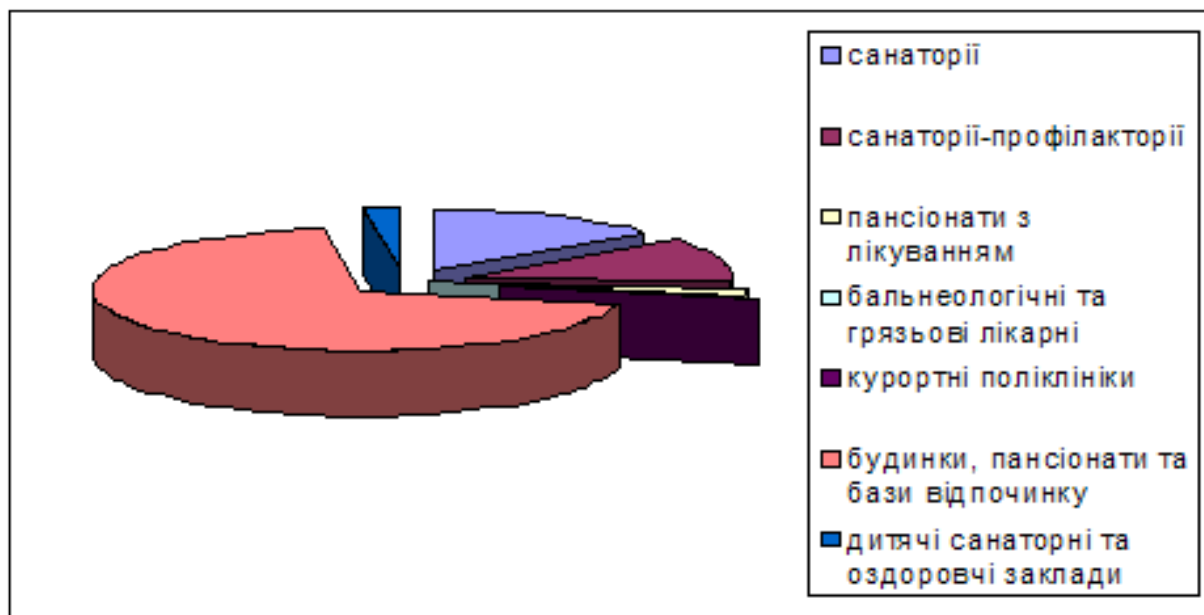

Рис.2.1. Структура санаторно-курортного фонду України, 2023р.

Україна володіє значною кількістю санаторно-курортних закладів, розташованих у різних регіонах країни. В Україні функціонує понад 300 санаторіїв та інших закладів оздоровлення. Основні курортні регіони: Карпати, Крим (тимчасово окупований), Причорномор'я, Придніпров'я.

Україна славиться своїми курортними регіонами, де розташовано багато санаторіїв, що спеціалізуються на різних методах лікування та оздоровлення. Розглянемо основні регіони, де знаходяться найбільш відомі санаторії України, їхні природні ресурси та спеціалізацію.

1. Карпатський регіон

Карпати є одним з найпопулярніших курортних регіонів України завдяки унікальним природним умовам, чистому гірському повітрю та багатству мінеральних джерел.

- Трускавець: відомий своїми мінеральними водами, зокрема "Нафтусею". Спеціалізація: лікування хвороб нирок, шлунково-кишкового тракту, обміну речовин.

- Моршин: курорт з мінеральними водами для лікування хвороб шлунково-кишкового тракту. Відомий своєю природною красою та спокійною атмосферою.

- Східниця: відомий бальнеологічний курорт з численними джерелами мінеральних вод. Спеціалізація: лікування хвороб нирок, печінки, шлунково-кишкового тракту.

- Яремче та Ворохта: гірські курорти з чистим повітрям, ідеальні для лікування дихальних захворювань. Активні види відпочинку: піші прогулянки, екотуризм, зимові види спорту.

2. Кримський регіон (тимчасово окупований).

Крим традиційно був важливим центром санаторно-курортного лікування завдяки своєму клімату, мінеральним водам і грязям.

- Ялта: відомий кліматичний курорт з помірно-теплим кліматом. Спеціалізація: лікування хвороб дихальної системи, нервової системи.

- Саки: відомий своїми лікувальними грязями. Спеціалізація: лікування захворювань опорно-рухового апарату, гінекологічних та шкірних хвороб.

- Євпаторія: це відомий курорт для лікування дітей та дорослих, відомий своїми грязями та мінеральними водами. Спеціалізація: дитячі захворювання, захворювання опорно-рухового апарату.

3. Причорноморський регіон.

Причорномор'я є ще одним важливим курортним регіоном, що включає курорти на узбережжі Чорного моря.

- Одеса: відомий своїми кліматичними умовами та санаторіями, що використовують морське повітря та воду. Спеціалізація: лікування захворювань нервової системи, серцево-судинної системи.

- Куяльник: відомий своїми лікувальними грязями. Спеціалізація: лікування захворювань опорно-рухового апарату, шкірних хвороб.

- Затока та Чорноморськ: курорти з широкими піщаними пляжами та сприятливими умовами для відпочинку. Спеціалізація: загальне оздоровлення та профілактика.

4. Придніпровський, Закарпатський та Подільський регіони.

Цей регіон відомий своїми мінеральними водами та сприятливими умовами для оздоровлення.

- Миргород: відомий своїми мінеральними водами. Спеціалізація: лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, обміну речовин.

- Хмільник: відомий своїми радоновими водами. Спеціалізація: лікування захворювань опорно-рухового апарату, нервової системи.

- Свалява: відомий своїми мінеральними водами. Спеціалізація: лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, обміну речовин.

- Немирів: курорт з мінеральними водами та сприятливим кліматом. Спеціалізація: лікування захворювань нервової системи, опорно-рухового апарату.

Санаторно-курортні заклади України розташовані в різних регіонах, кожен з яких має свої унікальні природні ресурси та спеціалізацію. Карпати, Крим (тимчасово окупований), Причорномор'я, Придніпров'я та Полісся пропонують різноманітні можливості для оздоровлення та лікування. Для забезпечення сталого розвитку цієї галузі необхідно продовжувати модернізацію інфраструктури, впроваджувати сучасні методики лікування та залучати інвестиції.

Санаторно-курортна база не зовсім рівномірно розподілена по території України. Найбільше закладів санаторно-курортного типу сконцентровано у Криму (16,1%), а також Донецькій (16,1%), Одеській (10,5%) та Дніпропетровській області (6,2%), а найменше їх у Чернівецькій (0,5%) та Тернопільській (0,6%) областях. Найбільш відвідуваними та популярними є санаторно-курортні заклади Криму та Львівщини. Проте, на жаль, АР Крим сьогодні є окупованою територією, тому і оцінити стан санаторно-курортних закладів досить важко.

Рис. 2.2. Індекс розвитку санаторно-курортного господарства регіонів України у 2017 році (інтернет-джерело)

Україна має багато відомих санаторіїв, які відзначаються високим рівнем обслуговування, лікувальними програмами та комфортом. Ось декілька з найкращих санаторіїв України, які користуються популярністю серед відпочиваючих і пацієнтів:

1. Санаторій "Миргород". Місце розташування: Миргород, Полтавська область. Спеціалізація: лікування захворювань шлунково-кишкового тракту, обміну речовин. Особливості: відомий своїми унікальними мінеральними

водами, які мають лікувальні властивості. Санаторій має сучасну інфраструктуру та висококваліфікований медичний персонал.

2. Санаторій "Карпатські зорі". Місце розташування: Яремче, Івано-Франківська область. Спеціалізація: загальне оздоровлення, лікування захворювань дихальних шляхів. Особливості: розташований в живописному місці Карпат, оточений гірськими лісами. Пропонує різноманітні лікувальні процедури та комфортне проживання.

3. Санаторій "Лісний". Місце розташування: Трускавець, Львівська область. Спеціалізація: лікування захворювань нирок, шлунково-кишкового тракту, нервової системи. Особливості: відомий своєю великою територією з парком, затишною атмосферою та розвинутою інфраструктурою. Пропонує різноманітні медичні процедури та реабілітаційні програми.

4. Санаторій "Мішель". Місце розташування: Трускавець, Львівська область. Спеціалізація: лікування захворювань серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату, дихальної системи. Особливості: відомий своїми медичними процедурами на основі мінеральних вод і грязей, а також високим рівнем комфорту та обслуговування.

5. Санаторій "Перлина Карпат". Місце розташування: Східниця, Львівська область. Спеціалізація: лікування захворювань опорно-рухового апарату, нервової системи, дихальної системи. Особливості: розташований у підніжжі Карпат, відомий своїми медичними процедурами та комфортними умовами проживання.

Ці санаторії представляють лише малу частину відомих та популярних курортів України. Кожен з них має свої унікальні особливості та спеціалізацію, що варто враховувати при виборі місця для відпочинку чи лікування.

Санаторно-курортна галузь України є важливим компонентом національної системи охорони здоров'я та туристичної індустрії. Вона відіграє ключову роль у реабілітації, профілактиці захворювань та

загальному оздоровленні населення. Розглянемо сучасний стан цієї галузі, основні тенденції, виклики та перспективи розвитку.

Багато санаторіїв потребують модернізації та оновлення матеріально-технічної бази. Недостатнє фінансування призводить до застарілої інфраструктури та низької якості послуг.

Санаторії України надають широкий спектр медичних послуг, спрямованих на лікування та профілактику різних захворювань. Лікувальні програми: програми лікування захворювань опорно-рухового апарату, дихальної системи, серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту та інших. Використання природних лікувальних факторів: мінеральних вод, лікувальних грязей, кліматотерапії.

Інноваційні методики: впровадження сучасних методик та технологій у лікувальний процес. Співпраця з науковими установами для розробки нових методів лікування та реабілітації.

Економічна ситуація значно впливає на розвиток санаторно-курортної галузі. Фінансові труднощі розвитку санаторно-курортного господарства: недостатнє державне фінансування та обмеженість приватних інвестицій. Висока конкуренція на ринку туристичних послуг. Цінова політика полягає у необхідності розробки конкурентоспроможної цінової політики для залучення пацієнтів. Висока вартість послуг може обмежувати доступність санаторно-курортного лікування для широких верств населення.

4. Соціальні аспекти. Суспільний інтерес до санаторно-курортного лікування залишається стабільним, проте існують певні соціальні виклики. Попит на послуги це насамперед потреба в санаторно-курортному лікуванні, яка зростає через підвищення рівня захворюваності на хронічні хвороби та збільшення свідомості населення щодо здорового способу життя. Розширення спектру послуг для різних вікових груп та соціальних категорій. В Україні діють соціальні програми: державні та регіональні програми підтримки санаторно-курортного лікування для ветеранів, пенсіонерів, дітей

та інших соціально вразливих груп. Проте існує необхідність збільшення фінансування таких програм.

Правові та регуляторні аспекти. Регуляторне середовище відіграє важливу роль у функціонуванні та розвитку санаторно-курортної галузі.

Для розвитку санаторно-курортної галузі в Україні необхідно:

1. **Інвестиції.** Залучення інвестицій для модернізації інфраструктури, будівництва нових санаторіїв та модернізації існуючих закладів.

2. **Інновації.** Впровадження сучасних методик лікування та реабілітації, розвиток наукових досліджень у галузі санаторно-курортного лікування.

3. **Промоція.** Активна промоція українських курортів на міжнародному ринку, розвиток медичного туризму.

4. **Покращення законодавства.** Удосконалення законодавчої бази для створення сприятливих умов для розвитку галузі.

5. **Кваліфікація кадрів.** Підвищення рівня підготовки та перепідготовки медичного персоналу.

Функціонування санаторно-курортних закладів базується на використанні природних лікувальних факторів у поєднанні з сучасними методиками лікування та реабілітації. Вони надають широкий спектр послуг, включаючи медичні процедури, фізіотерапію, дієтотерапію, масаж, кліматотерапію та інші.

Висновки до розділу 2

Санаторно-курортне господарство України має значний потенціал для розвитку завдяки природним ресурсам та багатим традиціям у галузі. Водночас, галузь зіштовхується з численними викликами, такими як застаріла інфраструктура, фінансові труднощі та нестача кваліфікованих кадрів. Для подолання цих проблем необхідні комплексні заходи, спрямовані на модернізацію інфраструктури, залучення інвестицій, підвищення кваліфікації кадрів та розвиток медичного туризму. Успішна реалізація цих

заходів сприятиме розвитку санаторно-курортного господарства України, підвищенню рівня здоров'я населення та економічного зростання країни.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИХ ТУРІВ В САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

3.1. Загальні правила організації лікувально-оздоровчих турів в санаторіях України

Організація лікувально-оздоровчих турів в санаторно-курортних закладах України має свої особливості, які важливо враховувати при плануванні відпочинку чи лікування. Ось ключові аспекти організації таких турів:

1. Вибір санаторію та програми лікування:

- Спеціалізація санаторію: кожен санаторій може спеціалізуватися на певних методах лікування (мінеральні води, грязі, фізіотерапія тощо) або різноманітних профілактичних програмах. Вибір санаторію повинен враховувати ваші потреби і медичні індикації.

- Програми лікування: санаторії пропонують різні медичні процедури (лікування за допомогою мінеральних вод, грязей, масажу, фізіотерапії тощо), які обираються в залежності від стану здоров'я та побажань клієнта.

2. Проживання та харчування:

- Умови проживання: важливо враховувати комфорт та обладнання номерів в санаторії. Більшість санаторіїв пропонують різні категорії номерів від економ до люкс класу.

- Харчування: часто включено в вартість туру трьохразове харчування, яке зазвичай базується на дієтичних і гіпоалергенних принципах з урахуванням медичних рекомендацій.

3. Медичне обслуговування:

- Кваліфікація медичного персоналу: в санаторіях працює висококваліфікований медичний персонал, який надає консультації та здійснює призначення лікування.

- Індивідуальний підхід: Зазвичай лікувальні курси складаються індивідуально для кожного гостя з урахуванням його стану здоров'я та потреб.

4. Розваги та відпочинок:

- Розважальні програми: Багато санаторіїв пропонують різноманітні розважальні програми, включаючи екскурсії, спортивні заходи, культурні заходи тощо.

- Спортивні та рекреаційні можливості: Для активного відпочинку часто доступні басейни, спортивні майданчики, сауни, SPA-процедури та інші установки.

5. Організація медичної документації:

- Документація та звітність: Важливо впевнитися, що всі медичні документи і рецепти будуть оформлені відповідно до вимог та нормативів, щоб мати можливість подати їх для компенсації витрат на лікування (якщо такі є).

Організація лікувально-оздоровчих турів в санаторно-курортних закладах України вимагає компетентного підходу до вибору санаторію, уважного вибору програми лікування та урахування індивідуальних потреб кожного клієнта. Важливо зазначити, що у кожного санаторію можуть бути власні особливості, тому перш ніж обирати, рекомендується детально ознайомитися з усіма умовами і послугами.

Обираючи санаторій для лікувально-оздоровчого відпочинку, важливо керуватися декількома ключовими критеріями, які допоможуть зробити правильний вибір і відповідати вашим потребам і очікуванням. Ось основні критерії, на які варто звернути увагу:

1. Медична спеціалізація санаторію.

Перш за все, оберіть санаторій, який відповідає вашим медичним потребам або має спеціалізацію, яка вас цікавить. Наприклад:

- якщо вам потрібне лікування за допомогою мінеральних вод, оберіть санаторій з відповідними лікувальними джерелами.
- якщо ви шукаєте лікування захворювань опорно-рухового апарату, варто знайти санаторій, де спеціалізуються на фізіотерапії та масажах.
- для профілактичних цілей або загального оздоровлення підійде санаторій з багатими ресурсами для відпочинку та спа-процедурами.

2. Репутація та рекомендації.

Перевірте репутацію санаторію серед попередніх відвідувачів. Це можна зробити через відгуки на спеціалізованих сайтах, соціальних мережах або порадами від знайомих. Зверніть увагу на оцінки сервісу, якості медичного обслуговування, комфортності номерів та інші аспекти, які важливі для вас.

3. Інфраструктура та умови проживання.

Переконайтесь, що санаторій має всю необхідну інфраструктуру для комфортного перебування:

- Зручні номери з необхідними зручностями.
- Ресторани або їдальні з дієтичним харчуванням.
- Спа-центри, басейни, фітнес-зали та інші розважальні можливості.

4. Лікарський персонал та медичні послуги.

Важливо, щоб санаторій мав кваліфікований медичний персонал, який зможе надавати професійне лікування та консультації. Попитайте про досвід роботи лікарів, наявність необхідного обладнання для проведення медичних процедур.

5. Географічне розташування та доступність.

Зверніть увагу на місце розташування санаторію:

- Природні умови (гори, море, ліси) можуть впливати на загальний ефект оздоровлення.

- Відстань до вашого місця проживання або зручність доступу транспортом.

6. Вартість та додаткові витрати.

Оцініть вартість проживання та лікування в санаторії, включаючи витрати на медичні процедури, харчування, розваги та транспорт. Переконайтесь, що це вписується у ваш бюджет і не передбачає додаткових непередбачуваних витрат.

Обираючи санаторій, враховуйте ваші медичні потреби, особисті вподобання та можливості. Важливо заздалегідь планувати і дізнаватись якомога більше про умови перебування і послуги санаторію, щоб зробити відповідальне і краще для вас рішення.

3.2. Особливості організації лікувально-оздоровчих турів на прикладі санаторію «Брусниця».

3.2.1. Загальний опис ТОВ “Санаторно-оздоровчий комплекс “Брусниця”

Санаторій "Брусниця" є одним з відомих закладів для лікування та оздоровлення в Україні. Розташований в живописному місці та відомий своєю спеціалізацією на лікування за допомогою мінеральних вод та інших курортних процедур. Ось детальніше про санаторій "Брусниця":

Санаторій "Брусниця" відомий своєю спеціалізацією на лікування та оздоровлення за допомогою мінеральних вод. Він пропонує різноманітні медичні процедури, які базуються на використанні природних лікувальних ресурсів, таких як мінеральні води, грязі, фізіотерапія та інші.

Санаторій надає зручне проживання в комфортних номерах з необхідними зручностями. Харчування організоване на основі дієтичних принципів з урахуванням потреб гостей і медичних рекомендацій.

В санаторії працює кваліфікований медичний персонал, який здійснює індивідуальний підхід до кожного гостя. Надаються консультації лікарів,

виконуються медичні процедури, контролюється стан здоров'я та динаміка відновлення.

У санаторії "Брусниця" розвинена інфраструктура для відпочинку і розваг, що включає басейн, спа-центр, фітнес-зал, сауни, ресторани зі смачною кухнею та інші установки для комфортного відпочинку.

Санаторій "Брусниця" є привабливим варіантом для тих, хто шукає якісне лікування та оздоровлення в Україні. Він пропонує різноманітні медичні послуги, комфортне проживання та розваги, що робить його ідеальним місцем для відпочинку та відновлення здоров'я.

Планована діяльність ТОВ "Санаторно-оздоровчий комплекс "Брусниця", передбачає видобування підземних мінеральних лікувальних вод на Брусницькій ділянці (свердловини № 516-ре та № 31-П) Брусницького родовища для бальнеологічного лікування в санаторно-оздоровчому комплексі "Брусниця" на території Брусницької сільської об'єднаної територіальної громади у Вижницькому районі Чернівецької області.

Рис. 3.1. Загальний вигляд ТОВ «СОК «БРУСНИЦЯ»

Планована діяльність здійснюватиметься за адресою: Чернівецька область, Вижницький район, с. Брусниця, на території Брусницької сільської об'єднаної територіальної громади в 50 км в західному та північно-західному напрямку від обласного центру м. Чернівці.

Брусницьке родовище мінеральних вод знаходиться в перехідній зоні від північно-західної окраїни Руської платформи до Передкарпатського прогину. В межах родовища дослідженнями виявлено два типи мінеральних вод, які мають бальнеологічну цінність: сульфідні мінеральні води середньої мінералізації з вмістом сірководню від 50 до 290 мг/л та мінеральні води малої мінералізації для внутрішнього застосування.

Брусницька ділянка залягання покладів мінеральних підземних вод розташована в центральній частині Брусницького родовища мінеральних лікувальних вод, яка контролюється глибинним регіональним розколом земної кори (надалі розломом). Розлом прослідковується з півночі на південь, повздовж русла р. Брусниця, має вертикальне падіння та складну будову як у плані так і в розрізі. Його потужність, в плані, характеризується роздувами до 100-150 м та звуженнями до 20-40 м.

В геоморфологічному плані Брусницька ділянка розташована на високій надзаплавній терасі лівого берега долини р. Брусниця, в межах санаторно-рекреаційної території санаторію «Брусниця». Суміжні з ділянкою території зайняті житловими забудовами с. Брусниця та с. Кальнівці. На заході розташований цех по розливу видобутих лікувально-столових мінеральних вод "Брусницька", що належить ТОВ «Калина», а далі землі с/г призначення та землі державного лісового фонду. З південного та південно-східного напрямку ділянка обмежується руслом р. Брусниця.

Санаторно-оздоровчий комплекс "Брусниця" розміщений на земельній ділянці, яка використовується ТОВ "Санаторно-оздоровчий комплекс "Брусниця" на підставі Договору оренди земельної ділянки з ПСП «Мамаївське»: договір оренди майнового комплексу від 18 червня 2020 року терміном дії до 2030 року з правом продовження.

В процесі підготовки до експлуатації Брусницького водозабору передбачено виконання комплексу заходів із використання сучасного обладнання вищевказаних двох свердловин, облаштування павільйонів свердловин із збірних конструкцій, влаштування збірних водопроводів від свердловин, облаштування водопровідної насосної станції із встановленням сучасного насосного обладнання та встановленням системи автоматичного керування водозабором, реконструкції системи електропостачання водозабору з монтажем двох трансформаторів та прокладанням високовольтних кабельних ліній на майданчику.

Передбачено відновлення благоустрою та огороження зон санітарної охорони, відновлення дорожнього покриття вздовж лінії свердловин.

3.2.2. Характеристика мінеральних вод санаторію «Брусниця»

На Брусницькому родовищі свердловинами виводяться на поверхню мінеральні води двох типів:

- з косовських відкладень міоцену маломінералізовані гідрокарбонатно-хлоридні натрієві без специфічних компонентів та властивостей (скв. № 1, 133д);
- із сеноманських відкладень верхньої крейди – сульфідні мало-середньомінералізовані гідрокарбонатно-хлоридні натрієві (скв. № 515ре, **516ре. 31д, 31-П**).

Мінеральні води з відкладень косовської світи нижнього неогену розкриті свердловинами № 1, 133д на глибинах від 56 до 150 м від поверхні і приурочені до прошарків і лінз дрібно-і тонкозернистих пісків і слабосцементованих тріщинуватих пісковиків 1-6 м, які залягають серед товщі глин.

Це слабомінералізовані (3,0 – 5,0 г/л) холодні (10-15 град. З) води зі слаболужною реакцією (рН 7,2 – 8,5). В аніонному складі переважає хлор-іон (зміст > 60 мг-екв %) та гідрокарбонат (зміст > 30 мг-екв %). Сульфат-іона

(зміст > 10 мг-екв%) У катіонному складі різко переважає натрій-іон (зміст > 90 мг-екв%). Кальцій- та магній-іони містяться в кількості менше 5 мг-екв%.

Мікрокомпонентний склад води стабільний у часі, не залежить від погодних умов та режиму відбору. Незначні коливання іонного складу призводять до зміни хімічного типу води.

Мікроелементний склад мінеральних вод з косовської світи дуже різноманітний (додаток 16), але вміст бальнеологічно активних елементів (залізо, миш'як, бром, йод, кремниста кислота тощо) значно нижче норм для віднесення вод до категорії мінеральних зі специфічними компонентами та властивостями.

Тому Брусницький санаторій має три типи бальнеологічних вод, а саме:

- 1) сірководнева мінеральна вода високої концентрації „Мацеста”. До речі, буковинська „Мацеста” має значні переваги над кавказькою „Мацестою” (Сочі);
- 2) гідрокарбонатно-хлоридно-натрієва мінеральна вода типу „Єсентуки-4”;
- 3) хлоридно-натрієва мінеральна вода, що являється аналогом „Миргородської” мінеральної води.

Сірководнева мінеральна вода типу „Мацеста”

Сірководнева мінеральна вода типу „Мацеста”, яка використовується в санаторно-курортному комплексі „Брусниця”, є унікальним природним ресурсом, що володіє значним лікувальним потенціалом. Цей тип води відомий своїм високим вмістом сірководню, що має потужний вплив на організм, сприяючи лікуванню та профілактиці ряду захворювань.

Хімічний склад і властивості. Мінеральна вода типу „Мацеста” характеризується високим вмістом сірководню, а також інших корисних елементів, таких як:

- Сульфати
- Кальцій

- Магній
- Натрій
- Хлориди.

Цей склад робить воду надзвичайно ефективною для лікувальних процедур. Сірководень є активним компонентом, який легко проникає через шкіру і слизові оболонки, стимулюючи різні фізіологічні процеси в організмі.

Мінеральна вода типу „Мацеста” використовується в лікуванні різних захворювань, зокрема:

1. Захворювання опорно-рухового апарату: артрити, артрози, остеохондроз, наслідки травм.
2. Захворювання серцево-судинної системи: гіпертонія, варикозне розширення вен.
3. Захворювання нервової системи: неврози, радикуліти, наслідки інсультів.
4. Захворювання шкіри: псоріаз, екземи, дерматити.
5. Захворювання органів дихання: хронічні бронхіти, бронхіальна астма.

У санаторно-курортному комплексі „Брусниця” мінеральна вода типу „Мацеста” застосовується у різних формах:

1. Ванни: Водні процедури з використанням сірководневих ванн покращують кровообіг, знижують запальні процеси, поліпшують стан шкіри і стимулюють обмін речовин.
2. Душі: Локальні водні процедури (душі Шарко, циркулярний душ) забезпечують масажний ефект, знімають м'язове напруження і сприяють релаксації.
3. Інгаляції: Інгаляції сірководнем корисні для лікування захворювань органів дихання, оскільки активні компоненти проникають в легені і бронхи, зменшуючи запалення і покращуючи функцію дихання.

4. Місцеві аплікації: Застосування мінеральної води у вигляді компресів і примочок для лікування шкірних захворювань і місцевих запальних процесів.

Лікування сірководневою водою типу „Мацеста” у санаторії „Брусниця” показує високі результати:

- Поліпшення кровообігу: підвищується насичення тканин киснем, знижується артеріальний тиск.
- Знеболюючий ефект: знижується біль в суглобах і м'язах, зменшуються спазми.
- Протизапальний ефект: зменшуються запальні процеси в суглобах, шкірі та внутрішніх органах.
- Загальнооздоровчий ефект: покращується обмін речовин, підвищується загальний тонус організму, зміцнюється імунітет.

Мінеральна вода типу „Мацеста”, яка використовується у санаторно-курортному комплексі „Брусниця”, є цінним природним лікувальним ресурсом. Завдяки своїм унікальним властивостям, вона забезпечує ефективне лікування і профілактику багатьох захворювань, сприяючи загальному зміцненню здоров'я та покращенню якості життя пацієнтів. Санаторій „Брусниця” пропонує широкий спектр процедур з використанням цієї мінеральної води, забезпечуючи високий рівень медичного обслуговування та комфортні умови для відпочинку і оздоровлення.

Мінеральна вода типу „Єсентуки-4”

Мінеральна вода типу „Єсентуки-4”, що використовується у санаторно-курортному комплексі „Брусниця”, є однією з найбільш відомих і ефективних серед лікувальних вод. Ця вода славиться своїми цілющими властивостями і широко використовується для профілактики та лікування різноманітних захворювань.

Мінеральна вода типу „Єсентуки-4” відноситься до групи лікувально-столових вод і характеризується складним мінеральним складом, включаючи:

- Гідрокарбонати
- Сульфати
- Натрій
- Магній
- Калій
- Кальцій
- Вуглекислий газ

Ця вода має помірну мінералізацію (від 7 до 10 г/л), що дозволяє використовувати її як для внутрішнього, так і для зовнішнього застосування. Високий вміст гідрокарбонатів і вуглекислого газу сприяє стимулюванню секреції шлункового соку, покращенню обмінних процесів і нормалізації функцій травної системи.

Мінеральна вода типу „Єсентуки-4” використовується для лікування та профілактики широкого спектру захворювань, зокрема:

1. Захворювання шлунково-кишкового тракту: хронічні гастрити, виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, хронічні коліти і ентероколіти, синдром подразненого кишечника.
2. Захворювання печінки і жовчовивідних шляхів: хронічні гепатити, холецистити, дискінезія жовчовивідних шляхів.
3. Захворювання обміну речовин: цукровий діабет, ожиріння, подагра.
4. Захворювання сечовидільної системи: хронічні пієлонефрити, цистити, сечокам'яна хвороба.

У санаторно-курортному комплексі „Брусниця” мінеральна вода типу „Єсентуки-4” застосовується у різних формах:

1. Внутрішнє вживання: Вода призначається для питного лікування, що здійснюється за індивідуальною схемою, залежно від конкретного захворювання і стану пацієнта. Зазвичай рекомендується пити воду за 30-40 хвилин до їжі в теплому вигляді.

2. Ванни: Ванни з мінеральною водою типу „Єсентуки-4” мають загальнооздоровчий ефект, сприяють покращенню обміну речовин, зниженню запальних процесів, поліпшенню стану шкіри.

3. Промивання іригації: Для лікування захворювань верхніх дихальних шляхів і пародонтозів використовуються промивання іригації мінеральною водою.

4. Інгаляції: Інгаляції мінеральною водою ефективні при лікуванні захворювань дихальних шляхів, таких як хронічний бронхіт і бронхіальна астма.

Лікування мінеральною водою типу „Єсентуки-4” у санаторії „Брусниця” дає значні результати:

- Покращення функцій травної системи: нормалізація кислотності шлункового соку, покращення травлення, зменшення запальних процесів у шлунково-кишковому тракті.
- Позитивний вплив на печінку і жовчовивідні шляхи: стимуляція жовчовиділення, покращення функції печінки, зменшення застійних явищ.
- Регуляція обміну речовин: зниження рівня цукру в крові, покращення жирового і вуглеводного обміну, зниження ваги.
- Загальнооздоровчий ефект: підвищення загального тонуусу організму, покращення імунітету, зменшення втоми і стресу.

Мінеральна вода типу „Єсентуки-4”, що використовується в санаторно-курортному комплексі „Брусниця”, є потужним природним засобом для лікування і профілактики широкого спектру захворювань. Її багатий мінеральний склад і унікальні властивості забезпечують високу ефективність оздоровчих процедур, сприяючи покращенню здоров'я та якості життя пацієнтів. Санаторій „Брусниця” надає можливість використовувати цілющу силу мінеральної води типу „Єсентуки-4” у поєднанні з іншими лікувальними методами, що робить його одним з провідних центрів оздоровлення в Україні.

Хлоридно-натрієва мінеральна вода типу „Миргородська”

Хлоридно-натрієва мінеральна вода типу „Миргородська”, що використовується у санаторно-курортному комплексі „Брусниця”, є важливим природним ресурсом, який активно застосовується для лікування і профілактики багатьох захворювань. Ця мінеральна вода відома своїми цілющими властивостями і ефективно використовується в оздоровчих програмах.

Мінеральна вода типу „Миргородська” характеризується високим вмістом хлоридів та натрію, а також містить інші важливі мінеральні компоненти:

- Натрій (Na^+)
- Хлорид (Cl^-)
- Гідрокарбонати (HCO_3^-)
- Кальцій (Ca^{2+})
- Магній (Mg^{2+})

Ця вода має середню мінералізацію (близько 7-10 г/л), що робить її придатною для лікувального та профілактичного вживання. Високий вміст натрію і хлоридів сприяє регуляції водно-сольового обміну, стимуляції секреції шлункового соку та поліпшенню функцій травної системи.

Мінеральна вода типу „Миргородська” застосовується для лікування та профілактики різних захворювань, зокрема:

1. Захворювання шлунково-кишкового тракту: хронічні гастрити, гастродуоденіти, виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки, коліти, ентерити.
2. Захворювання печінки і жовчовивідних шляхів: хронічні гепатити, холецистити, дискінезія жовчовивідних шляхів.
3. Метаболічні порушення: ожиріння, цукровий діабет, подагра.
4. Захворювання нирок і сечовидільної системи: хронічні пієлонефрити, цистити, сечокам'яна хвороба.
5. Серцево-судинні захворювання: гіпертонічна хвороба, атеросклероз.

У санаторно-курортному комплексі „Брусниця” хлоридно-натрієва мінеральна вода типу „Миргородська” застосовується у різних формах:

1. Внутрішнє вживання: Воду вживають за індивідуальною схемою, залежно від конкретного захворювання і рекомендацій лікаря. Зазвичай приймається за 30-40 хвилин до їжі у теплом вигляді.

2. Ванни: Мінеральні ванни з хлоридно-натрієвою водою сприяють покращенню обміну речовин, зниженню запальних процесів і підвищенню загального тону організму.

3. Промивання іригації: Використовується для лікування захворювань верхніх дихальних шляхів і пародонтозів.

4. Інгаляції: Ефективні при лікуванні хронічних захворювань дихальних шляхів, таких як бронхіт і астма.

5. Місцеві аплікації: Для лікування шкірних захворювань і місцевих запальних процесів.

Лікування хлоридно-натрієвою водою типу „Миргородська” у санаторії „Брусниця” показує високі результати:

- Поліпшення функцій травної системи: нормалізація кислотності шлункового соку, поліпшення перетравлення їжі, зменшення запальних процесів.

- Стимуляція жовчовиділення: покращення функції печінки, зменшення застійних явищ у жовчовивідних шляхах.

- Регуляція водно-сольового обміну: зниження набряків, поліпшення стану при гіпертонічних захворюваннях.

- Загальнооздоровчий ефект: підвищення загального тону організму, покращення імунітету, зменшення втоми та стресу.

Хлоридно-натрієва мінеральна вода типу „Миргородська”, що використовується в санаторно-курортному комплексі „Брусниця”, є цінним природним лікувальним ресурсом. Її багатий мінеральний склад і унікальні властивості забезпечують високу ефективність лікувальних і профілактичних процедур. Санаторій „Брусниця” пропонує широкий спектр оздоровчих

послуг, використовуючи цілющу силу мінеральної води типу „Миргородська”, що сприяє покращенню здоров'я та якості життя пацієнтів.

Масова концентрація шкідливих та токсичних компонентів (нітрати, нітрити, свинець, селен, мідь, цинк та ін.) менша від допустимих норм концентрації, встановлених ГОСТ 13273-88 та РОТ УРСР 878-88.

Органолептичні показники мінеральних вод - прозора, безбарвна, без запаху) та санітарно-бактеріологічні якості стабільно добрі та відповідають вимогам ГОСТ 13273-38.

Мінеральні води із сеноманських відкладів верхньої крейди на Брусницькому родовищі розкриті свердловинами № 515ре, 516ре. 31д, 31-П на глибинах 205-234 м і приурочені до пісків і тріщинуватим пісковикам тонко- та дрібнозернистим кварц-глауконітовим потужністю близько 50 м.

Макрокомпонентний склад мінеральних вод гідрокарбонатно-хлоридний натрієвий, Хлор-іону 68-80 мг-екв%, гідрокарбонат-іону 17-26 мг-екв%, натрій-іону 96-98 мг-екв%. За загальною мінералізацією (4-6,0 г/л) води відносяться до мало-середньо-мінералізованих. Характерно низький вміст сульфат-іону (до 5 мг-екв%). Вода має значні коливання реакції середовища - від нейтрального до лужного (РН 6,8-8,6).

Серед розчинених газів у брусницьких мінеральних водах із сеноманських відкладень сірководень становить 10-20%. Він знаходиться у парагенетичному співвідношенні з вуглеводневими газами, зокрема з метаном, вміст якого у брусницьких водах коливається від 40 до 80 об'ємних %.

Крім розчинених газів, брусницьке родовища мінеральних вод виділяє спонтанний газ у кількості 0,34-0,42 л/сек. Газовий реактор коливається від 0,42 до 0,44. У складі спонтанних газів різко переважає метан, азот та вуглекислота (таблиця 3). Вільний сірководень, як правило, не досягає I об'ємного %.

Таким чином, загальний газ вміст брусницьких мінеральних вод (спонтанний і розчинений газів) дуже низький і не перевищує 200 мг/л.

Однак, вміст загального сірководню, куди включається вільний сірководень (H_2S), гідросульфід-іон (HS^-), сульфід (S_2), тіосульфат ($\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$) і сульфат (SO_4^{2-}) в брусницьких мінеральних водах з сеноманських відкладень висока і в середньому перевищує 2 мг/л. За цією ознакою води свердловин № 515ре, 516ре, 31д, 31-П відносяться до мінеральних міцних і дуже міцних сульфідних.

За зовнішніми ознаками брусницькі сульфідні мінеральні води відносяться до холодних (15-19 град. С), з різким сірководневим запахом, мутним, бежевого кольору. Допускається осад чорного кольору, пов'язаний із сполуками сери.

У 1978 році бальнеологічні властивості брусницьких сульфідних вод досліджувалися Одеським НДІ курортології, в результаті яких були отримані кондиції на їхнє зовнішнє застосування для лікування захворювань центральної та периферичних нервової системи, опорно-рухового апарату, шкірних та гінекологічних.

Санітарно-бактеріологічні показники брусницьких сульфідних вод добрі. Сульфідні мінеральні води поширені у Радянському Союзі, зокрема, в Предкарпатті.

Як видно з наведених формул, найближчими аналогами брусницьких сульфідних вод можна вважати шихівські води, щонайменше мацестинські.

Характеризуючи сірководневі мінеральні води слід відмітити, що їх використання в лікувальних цілях відноситься до одних із найактивніших методів бальнеотерапії.

3.2.3 Організація турів у ТОВ “Санаторно-оздоровчий комплекс “Брусниця”

Організація турів у ТОВ “Санаторно-оздоровчий комплекс “Брусниця” включає кілька ключових аспектів, які допоможуть створити ефективну і привабливу програму для відпочиваючих. Розглянемо детальніше етапи та особливості організації таких турів.

1. Визначення цільової аудиторії:

Перед організацією турів важливо визначити, на яку аудиторію будуть орієнтовані послуги комплексу. Це можуть бути:

- Люди з певними медичними показаннями, які потребують лікування мінеральними водами чи іншими методами.
- Родини з дітьми, які шукають місце для спільного відпочинку та оздоровлення.
- Пенсіонери, які потребують спокійного відпочинку і реабілітації.
- Туристи, які бажають поєднати відпочинок із лікувально-оздоровчими процедурами.

2. Розробка турпакетів:

Створення різноманітних турпакетів, які включають різні послуги, є важливим аспектом організації. Турпакети можуть включати:

- Лікувальні пакети: медичні огляди, лікувальні процедури, фізіотерапія, використання мінеральних вод.
- Оздоровчі пакети: спа-процедури, масажі, фітнес-заняття.
- Сімейні пакети: розваги для дітей, сімейні програми.
- Пакети вихідного дня: короткі тури на вихідні для тих, хто хоче швидко відновити сили.

3. Організація медичних процедур:

Медичні послуги є основною складовою санаторно-оздоровчих турів. Включають:

- Первинний медичний огляд та консультації лікарів.
- Призначення індивідуальних лікувальних програм.
- Виконання процедур, таких як прийом мінеральних вод, грязьові ванни, фізіотерапія, масажі та інші.

Рис. 3.2. Сірководневі ванни у санаторію «Брусниця»

Рис. 3.3. Хвойні ванни у санаторію «Брусниця»

4. Умови проживання та харчування:

Важливо забезпечити комфортне проживання і якісне харчування для гостей:

- Номери: пропонувати різні категорії номерів (економ, стандарт, люкс) в залежності від бюджету і потреб клієнтів.
- Харчування: забезпечити трьохразове харчування з дієтичними опціями, враховуючи медичні рекомендації та побажання гостей.

5. Розваги та дозвілля:

Організація дозвілля також є важливим аспектом:

- Спортивні заходи: тренажерний зал, басейн, спортивні майданчики.
- Культурні програми: екскурсії, концерти, кіносеанси.
- Для дітей: дитячі майданчики, аніматори, ігрові кімнати.

6. Маркетинг та продажі:

Для успішної організації турів необхідно залучити клієнтів:

- Реклама: використання інтернет-реклами, соціальних мереж, співпраця з туристичними агентствами.
- Промоакції: знижки для постійних клієнтів, акції "раннє бронювання".
- Онлайн-бронювання: зручний сайт з можливістю онлайн-бронювання та оплати послуг.

Рис. 3.4. Їдальня у санаторію «Брусниця»

Рис. 3.5. Умови проживання у санаторію «Брусниця»

(номер «напівлюкс»)

7. Обслуговування клієнтів:

Якісне обслуговування клієнтів під час їх перебування в санаторії є запорукою успіху:

- Рецепція: привітний персонал, який допоможе з усіма питаннями.
- Супровід під час перебування: медичний та обслуговуючий персонал, який завжди готовий допомогти.

Організація турів у ТОВ “Санаторно-оздоровчий комплекс “Брусниця” потребує ретельного планування і врахування багатьох аспектів. Важливо забезпечити високу якість медичних послуг, комфортне проживання, різноманітні програми дозвілля та ефективний маркетинг для залучення клієнтів. Тільки так можна гарантувати успішність та популярність турів серед відпочиваючих.

Висновки до розділу 3

Організація оздоровчих турів в Україні передбачає комплексний підхід, який включає декілька етапів. Врахування медичних, рекреаційних, логістичних та маркетингових аспектів допомагає створити ефективну і привабливу пропозицію для клієнтів. Ось детальний план організації оздоровчих турів в Україні: аналіз ринку і вибір напрямку, вибір регіону, співпраця з санаторіями та оздоровчими центрами, укладення договорів, оцінка умов перебування, розробка турпакетів та програмне наповнення, організація логістики, маркетинг і реклама, обслуговування клієнтів, оцінка та вдосконалення тощо.

Організація оздоровчих турів в Україні вимагає комплексного підходу та ретельного планування. Важливо врахувати медичні потреби клієнтів, забезпечити комфортні умови проживання і харчування, організувати цікаве дозвілля та ефективну рекламну кампанію. Тільки таким чином можна створити успішні оздоровчі тури, які будуть користуватися попитом і задовольняти потреби відпочиваючих.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження, проведеного в рамках даної курсової роботи, було вивчено особливості організації лікувально-оздоровчих турів в санаторно-курортних закладах України, проаналізовано сучасний стан галузі, визначено основні проблеми та перспективи її розвитку. На основі отриманих результатів можна зробити наступні висновки:

1. Сучасний стан санаторно-курортної галузі України характеризується зростаючим попитом на лікувально-оздоровчі послуги, що обумовлено збільшенням кількості хронічних захворювань, стресів та потребою у профілактиці. В Україні є багато санаторіїв, що використовують природні лікувальні ресурси, такі як мінеральні води, лікувальні грязі та сприятливі кліматичні умови.

2. Організація лікувально-оздоровчих турів вимагає комплексного підходу, який включає медичний супровід, якісне харчування, комфортне проживання, різноманітні рекреаційні послуги та ефективну логістику. Важливим аспектом є забезпечення індивідуального підходу до кожного клієнта, що сприяє підвищенню ефективності оздоровчих процедур.

3. Використання природних лікувальних ресурсів є ключовим фактором успішного оздоровлення. Мінеральні води, лікувальні грязі, сприятливі кліматичні умови сприяють профілактиці та лікуванню різних захворювань, покращенню загального стану здоров'я та підвищенню імунітету.

4. Основні проблеми санаторно-курортної галузі включають недостатнє фінансування, застарілу інфраструктуру, недостатній рівень сервісу, а також недостатнє використання сучасних технологій та методів лікування. Вирішення цих проблем потребує комплексних заходів на державному та місцевому рівнях, а також залучення інвестицій.

5. Перспективи розвитку лікувально-оздоровчих турів пов'язані з модернізацією санаторно-курортних закладів, впровадженням новітніх технологій, підвищенням кваліфікації медичного персоналу, розвитком

маркетингових стратегій та розширенням співпраці з міжнародними туристичними агентствами.

6. Рекомендації щодо покращення організації лікувально-оздоровчих турів включають:

- Підвищення якості медичних послуг шляхом впровадження сучасних методів діагностики і лікування.
- Модернізацію інфраструктури санаторно-курортних закладів для забезпечення комфортного проживання і дозвілля.
- Розробку різноманітних турпакетів, що задовольняють потреби різних категорій клієнтів.
- Активізацію рекламної діяльності та використання сучасних маркетингових інструментів для залучення клієнтів.
- Підвищення рівня обслуговування клієнтів через навчання і мотивацію персоналу.

Таким чином, організація лікувально-оздоровчих турів в санаторно-курортних закладах України має великий потенціал для розвитку і вдосконалення. Врахування вищезазначених рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності оздоровчих заходів, покращенню стану здоров'я населення та розвитку санаторно-курортної галузі в цілому.